

Колоквіум 3.
«Українське козацтво в XV – XVIII століттях»

Пропонується провести за монографіями О.І. Гуржія «Українська козацька держава в другій половині XVII— XVIII ст.: кордони, населення, право. — К: Основи, 1996. — 222 с.» (http://shron.chtyvo.org.ua/Hurzhii_Oleksandr/Ukrainska_kozatska_derzhava_v_druhii_polovyni_XVII_XVIII_st_kordony_naselennia_pravo.pdf) та В.О. Щербака «Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середині XVII століття. — К.: Видавничий дім «КМ Академія» . — 300 с.» (http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/4165/353853/sitepage_118/files/scherbak_v_ukrayinske_kozatstvo_formuvannya_sotsia.pdf.)

При обговоренні пропонується підготувати відповідь на наступні питання:

1. За монографією В.О. Щербака простежте генезу походження українського козацтва. Чим пояснюється широка різноманітність припущень з цього питання?
2. Поясніть, як розвиток товарно-грошових відносин вплинув на формування козацтва.
3. Назвіть джерела формування українського козацтва.
4. Що дало підставу І.П. Крип'якевичу виокремити XVI століття, як новий етап в історії козацтва.
5. Окресліть основні положення дискусії про час заснування Запорозької січі. Які причини її виникнення?
6. Який вплив Запорозька січ мала на еволюцію козацтва.
7. Визначте основні елементи державності, що були притаманні Запорозькій січі.
8. Яку роль відігравала Січ проти турецько-татарської агресії. Дайте характеристику найбільш значущим акціям.
9. Окресліть значення реєстрового козацтва.
10. Що змусило Стефана Баторія в 1578 р. вжити заходів проти «козацького свавілля».
11. Дайте характеристику витримкам з інструкції, наданої послу Речі Посполитої у Кримському ханстві Марціонові Броневському "Ми їх (козаків) не любимо і не бажаємо зберігати їх,— говорить в універсалі,— а, навпаки, намагаємося ліквідувати, але в той же час не можемо тримати постійно там (за порогами) великого війська, яке було б в змозі їм протидіяти", "ми також робимо спробу запросити їх на службу, хоча не можемо гарантувати, щоб якась їх частина не пішла в межі Московії".
12. Згідно з королівським універсалом від 25 липня 1590 р. на службу короля приймався тисячний козацький загін "для погамування свавілля

українського" — утримання козаків від походів проти татар і виконання поліцейних функцій в Україні. В якому сенсі цей універсал мав негативне значення козацтва.

13. За монографією О.І. Гуржія простежте трансформацію кордонів козацької держави від часів Богдана Хмельницького до початку ХУІІІ століття.
14. Охарактеризуйте демографічну ситуацію в другій половині ХVІІ століття.
15. Визначте значення юридичного права в житті українців.
16. Значення Литовських статутів та Магдебурзьке право в козацькій державі.
17. Проблема впливу московського права на козацький устрій. Протидія двох юридичних шкіл.

Додаткова література

(призначена для підготовки до колоквиуму та практичної роботи в майбутньому)

- Антонович В.Б. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
- Антонович В.Б. Содержание актов о козаках 1500 - 1648 // Архив Юго-Западной России. – К., 1861. – Ч.3. – Т.1.
- Василенко Г.А. Хотинська війна. – К., 1960
- Винар Л. Огляд історичної при початку козащини // український історик. – 1965. – Ч.3-4.
- Голобуцький В.О. Запорозьке козацтво. – К., 1994.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1995. – Т.7.
- Гуслистий К.Г. Визвольна боротьба українського народу проти гніту шляхетської Польщі в другій половині ХVІ і першій половині ХVІІ ст. // нариси з історії України. – К., 1941.
- Гуслистий К.Г. Крестьянско-казацкие восстания на Украине в 30-е годы // Воссоединение Украины с Россией 1654 – 1954.
- Дашкевич Я.Р. Козацтво на Великому кордоні // Українське козацтво: сучасний стан та перспективи дослідження проблеми. Матеріали круглого столу // український історичний журнал. – 1990. - №12.
- Доманицький В. Чи була реформа Баторія // Ювілейний збірник на пошану М. Грушевського. – Львів, 1906.
- Історія українського козацтва: Нариси у 2-х томах, / За редакцією В.О. Смолія. - К., 2017
- Каманин И.М. Положение и взаимные отношения сословий Южной Руси накануне войн Богдана Хмельницкого как причины этих войн. – К., 1914.
- Клепанский П.Г. Очерки по истории Киевской земли. – Одесса, 1912.
- Костомаров Н.И. Богдан Хмельницкий // Собр. соч. СПб, 1904. – Кн. – 4. – Т.9.
- Крип'якевич І.П. Козаччина і Баторієві вольності .
- Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький. – Львів, 1990.

- Кулиш П. История воссоединения Руси. – СПб, 1874. – Т.2,3.
- Куліш П. Перший період козаччини аж до ворогування з поляками // Правда. – Львів, 1868. - №3.
- Леп'явко С. Козацькі війни кінця ХУІ ст. в Україні. – Чернігів, 1996.
- Любавский М.К. Начальная история малороссийского казачества // журнал народного просвещения. – 1895. - №7.
- Максимович М. Ответные письма М . Погодину // Собр. соч. . – К., 1880.
- Маркевич Н.А. История Малороссии. – М, 1842.
- Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець ХІІІ - перша половина ХУІІ ст.). – К., 1998.
- Сергійчук В.І. Іменем війська запорозького. Українське козацтво в міжнародних відносинах ХУІ – середини ХУІІ ст. – К., 1991.
- Симоновский П.И. Краткое описание о казачтве малороссийском народе. – М., 1847.
- Смолій В.А. Формування соціальної свідомості народних мас України в ході класової боротьби. Друга половина ХУІІ – ХУІІІ ст. – К., 1985.
- Соловьев С.М. Малороссийское казачество до Богдана Хмельницкого // Русский вестник. – 1859. – Т.23. – Кн.2.
- Шевченко Ф.П. Народ і класи в період визвольної війни 1648-1654 рр. // Середні віки на Україні. – К., 1973. – Вип.2.
- Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – Львів, 1990 – 1991. – Т.1-3.